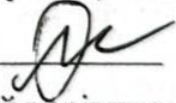

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою
«Міжнародні економічні відносини»

на тему: **«УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ
НА СВІТОВОМУ РИНКУ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ»**

Виконавець:
студентка бзф13 групи ЦЗФН
Литвинюк Ольга Іванівна
Науковий керівник:
к.е.н, доцент
Воронова О. В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сьогодні світовий фармацевтичний ринок є одним із найприбутковіших, найбільших та постійно зростаючих ринків світу. Він відіграє важливу роль не лише у забезпеченні населення необхідними медичними препаратами, але й у формуванні економічної стабільності багатьох країн. За даними досліджень, за останні п'ять років (з 2017 р. по 2022 р.) його обсяги зростали щороку на 5,8% (з 1135 млрд дол. США у 2017 р. до 1607 млрд дол. США у 2022 р.). Прогнозується, що у наступне десятиліття зростання складе 12,5%. Окрім цього, витрати на розробку нових лікарських засобів також демонструють стійкий тренд до збільшення, що свідчить про високий інноваційний потенціал галузі.

Фармацевтична індустрія в Україні, хоч і поступається за обсягами світовим лідерам, має значний експортний потенціал, зокрема, завдяки доступній сировинній базі, наявності сучасних виробничих потужностей та конкурентоспроможній ціні продукції. Проте низка проблем, таких як недосконалість регуляторного середовища, логістичні труднощі та обмежений доступ до міжнародних ринків, суттєво стримує розвиток українського фармацевтичного експорту.

У сучасних умовах глобалізації та загострення конкурентної боротьби на світовому ринку актуальність дослідження шляхів оптимізації експортної діяльності українських фармацевтичних підприємств постає особливо гострою. Успішна реалізація експортного потенціалу є важливим фактором зміцнення позицій України у світовій економіці, розвитку національної промисловості та підвищення економічної безпеки держави.

Мета дослідження є розроблення комплексу заходів для удосконалення експортної діяльності вітчизняних фармацевтичних підприємств на світових ринках.

Завдання дослідження:

- Дослідити теоретико-методологічні основи експортної діяльності підприємств на світовому ринку фармацевтичної продукції.
- Визначити сутність, економічну роль та особливості експорту фармацевтичної продукції.
- Проаналізувати сучасний стан експорту фармацевтичної продукції України, включаючи динаміку, структуру та обмежуючі фактори.
- Оцінити потенціал українських фармацевтичних підприємств для виходу на світовий ринок.
- Розробити рекомендації щодо удосконалення експортної діяльності підприємств України на світовому ринку фармацевтичної продукції.

Об'єктом дослідження є експортна діяльність українських фармацевтичних підприємств.

Предметом дослідження практичне обґрунтування напрямів удосконалення експортної діяльності українських фармацевтичних підприємств на світовому ринку фармацевтичної продукції.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу магістерської роботи складають загальнонаукові методи пізнання: аналізу та синтезу, системний підхід, методи логічного та емпіричного пізнання, статистичного аналізу і узагальнення даних, групування та класифікації, структурний, матричні методи.

Інформаційною основою дослідження є законодавчі акти України, що регулюють фармацевтичний ринок та зовнішньоекономічну діяльність, дотичні до них акти ЄС та окремих зарубіжних держав, нормативні акти провідних міжнародних організацій виробників і продавців фармакологічної продукції, монографії та інші наукові публікації з проблематики досліджуваного сектора економіки, статистичні дані Державної служби статистики України, а також відповідних міжнародних організацій, результати досліджень автора кваліфікаційної роботи.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (44 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 86 сторінок. Основний зміст викладено на 81 сторінки. Робота містить 9 рисунків та 4 таблиці.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано тези: «Про найдавніший експорт з сучасних українських земель» // Збірник наукових праць кафедри міжнародних економічних відносин ОНЕУ «Світова економіка та міжнародні економічні відносини». № 4. - Одеса: ОНЕУ, 2024. С.63-70.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ»** розглянуто

економічну сутність та особливості експорту фармацевтичної продукції; фактори, що впливають на експортну діяльність підприємств на світовому ринку фармацевтичної продукції; регулювання експортної діяльності підприємств на ринку фармацевтичної продукції та основні тенденції розвитку світового ринку фармацевтичної продукції.

У другому розділі **«АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНСЬКОЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ»** надано характеристику фармацевтичному ринку України; проведено аналіз динаміки та структури експорту фармацевтичної продукції з України; здійснено оцінку потенціалу українських фармацевтичних підприємств для експорту.

У третьому розділі **«МОЖЛИВІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ»** внесено рекомендації щодо корегування стратегії розвитку експорту фармацевтичної продукції та державної підтримки експорту. Запропоновано створення ефективної системи просування українських фармацевтичних препаратів на світових ринках

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи результати проведеного теоретико-методологічного аналізу, можемо зробити кілька ключових висновків щодо дослідження експортної діяльності підприємств на світовому ринку фармацевтичної продукції.

По-перше, експорт у фармацевтичній галузі є не лише каналом реалізації надлишкової пропозиції чи засобом диверсифікації збутових ринків, а й стратегічним інструментом посилення економічного потенціалу підприємств і держав загалом. Він забезпечує доступ до ширшого кола споживачів, створює передумови для підвищення конкурентоспроможності на міжнародній арені, сприяє раціональному використанню національних ресурсів та активізації інноваційних процесів.

По-друге, експортна діяльність у фармацевтичному секторі підпадає під вплив багатьох взаємопов'язаних факторів, серед яких вагомими є макроекономічні, політичні, інституційні, соціокультурні, технологічні та географічні чинники. Їхнє виважене урахування дозволяє компаніям формувати оптимальні стратегії виходу на зовнішні ринки, підвищувати стійкість до ринкових шоків і своєчасно реагувати на нові виклики.

По-третє, світовий ринок фармацевтичної продукції є динамічним та складним середовищем, що характеризується прискореним технологічним розвитком, посиленням регуляторних вимог, зростанням витрат на охорону здоров'я, концентрацією капіталу та появою нових гравців. Такі тенденції зумовлюють необхідність для підприємств постійно вдосконалювати управлінські підходи, інвестувати в наукові дослідження й розробки, забезпечувати високу якість та безпеку продукції, а також шукати стійкі партнерства з метою ефективного освоєння світових ринків.

Проведений аналіз сучасного стану експорту української фармацевтичної продукції дав змогу сформулювати низку важливих висновків, що стосуються як внутрішніх передумов, так і зовнішніх чинників розвитку галузі.

По-перше, характеристика фармацевтичного ринку України засвідчила наявність виробничого та науково-технологічного потенціалу, що дозволяє нарощувати обсяги експорту. Вітчизняні підприємства, завдяки відносно низькій собівартості продукції, кваліфікованим кадрам та вигідному географічному розташуванню, мають можливість конкуренції на міжнародних ринках, у тому числі за рахунок виходу на нові ринки збуту.

По-друге, порівняльний аналіз експортної політики України з іншими країнами продемонстрував, що національні виробники фармацевтичної продукції стикаються з низкою проблем, які не дозволяють ефективно конкурувати з лідерами світового фармацевтичного ринку. Серед таких проблем – недостатня диверсифікація ринків збуту, переважна орієнтація на країни пострадянського простору, низький рівень впровадження міжнародних стандартів якості, обмежені можливості державної підтримки експорту та низька частка високотехнологічної продукції в експортному портфелі. Досвід країн із розвиненим фармацевтичним експортом свідчить про необхідність активнішого залучення іноземних інвестицій, розбудови інноваційної інфраструктури та формування позитивного міжнародного іміджу.

По-третє, значення експорту для економіки України в цілому є беззаперечним: він сприяє зростанню ВВП, дозволяє збалансувати торговельний баланс, збільшити надходження іноземної валюти, стимулювати зайнятість і підвищувати конкурентоспроможність національної економіки. У контексті фармацевтичної промисловості експорт може виконувати роль каталізатора інновацій, формуючи попит на якісну, стандартизовану, конкурентоспроможну продукцію, що відповідає вимогам світових ринків.

По-четверте, аналіз динаміки та структури експорту фармацевтичної продукції з України показав нестабільність постачань та значну залежність від зовнішніх чинників. Протягом останніх років на результати експорту істотно впливали геополітичні кризи, торговельні обмеження та нестабільність внутрішньої економічної ситуації. Структурні особливості українського експорту (переважання генеричних препаратів, обмежений асортимент інноваційних продуктів) обумовлюють необхідність пошуку стратегічних напрямів для розширення номенклатури та виходу на більш високотехнологічні сегменти.

По-п'яте, ідентифікація експортних бар'єрів дозволила виокремити ключові обмеження: регуляторні перешкоди при виході на нові ринки, високі вимоги до сертифікації та відповідності міжнародним стандартам, недостатню підтримку з боку держави та брак інформаційних ресурсів для освоєння складних зовнішніх ринків. Подолання цих бар'єрів потребує системного підходу, що включатиме модернізацію виробництва, вдосконалення логістичних ланцюгів, підвищення кваліфікації персоналу та активізацію маркетингової діяльності.

По-шосте, оцінка потенціалу українських фармацевтичних підприємств для експорту підтвердила можливість розширення експортної діяльності за умови підвищення інноваційного рівня та впровадження стандартів GMP, залучення іноземних партнерів і кооперації з науково-дослідними центрами. Поступова

переорієнтація на сегменти з високою доданою вартістю – біологічні препарати, персоналізована медицина, рідкісні захворювання – може стати рушієм сталого зростання експорту та посилення позицій України на світовому фармацевтичному ринку.

Таким чином, можна зробити висновок про наявність у України реальних можливостей для покращення експортних показників у фармацевтичній галузі. Разом із тим, досягнення сталого зростання вимагатиме узгоджених зусиль бізнесу, держави та наукової спільноти, спрямованих на інновації, підвищення якості, розвиток інфраструктури підтримки експорту та вдосконалення державної політики у цій сфері.

В роботі внесені наступні рекомендації: По-перше, стратегічне корегування експортного розвитку має ґрунтуватися на чіткому розумінні глобальних тенденцій, перспективних ринкових ніш, вимог міжнародних регуляторних органів та динаміки конкурентного середовища. Для цього важливо визначити пріоритетні ринки та продуктово-технологічні сегменти, у яких українські виробники можуть отримати стійкі конкурентні переваги, зокрема завдяки доступним цінам, високим стандартам якості, інноваціям і технологічним проривам.

По-друге, необхідною умовою успішної експансії на зовнішні ринки виступає посилення державної підтримки експорту. Йдеться не лише про фінансові та податкові стимули, але й про системну допомогу у вигляді консультативно-інформаційних послуг, експортного страхування, формування ефективної експортної інфраструктури та репрезентативного національного бренду на міжнародній арені. Координовані дії державних органів, бізнес-асоціацій і професійних спільнот дадуть змогу сформувати сприятливі умови для зростання експортного потенціалу української фармацевтики.

По-третє, алгоритмізація та цифровізація процедур реєстрації препаратів та ліцензування підприємств, а також імплементація міжнародних стандартів у національне законодавство — це фундамент, який дозволить спростити вихід нових продуктів на іноземні ринки, зменшити адміністративні бар'єри та прискорити процес комерціалізації інновацій. Взаємне визнання сертифікатів, гармонізація нормативних актів та перехід до прозорих і оперативних електронних платформ мають стати обов'язковими елементами державної політики в фармацевтичному секторі.

По-четверте, підвищення якості та конкурентоспроможності українських препаратів передбачає підтримку науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, стимулювання інновацій через гранти та пільгове фінансування, впровадження сучасних систем управління якістю, дотримання стандартів GMP, GSP та інших міжнародних норм. Саме інновації та якість стануть вирішальними факторами в боротьбі за довіру споживачів та лікарської спільноти в різних регіонах світу.

По-п'яте, створення ефективної системи просування українських фармацевтичних препаратів на світових ринках потребує стратегічного підходу до маркетингових досліджень, участі у міжнародних виставках, формування привабливого бренду "Made in Ukraine". Постійна присутність на глобальних майданчиках, чітке позиціонування, використання сучасних комунікаційних каналів, цифрових інструментів і партнерських мереж дасть змогу сформувати

позитивний імідж української фармацевтики, посилити впізнаваність вітчизняної продукції та закріпити її у свідомості потенційних замовників і кінцевих споживачів.

Таким чином, успішне просування експортної діяльності українських фармацевтичних підприємств на міжнародну арену можливе лише за умови комплексної реалізації вказаних напрямків: від стратегічного планування до глибокої інституційної модернізації, підвищення стандартів якості, активної державної підтримки та ефективного бренд-менеджменту. Все це дозволить поступово перетворити Україну на впливового та надійного постачальника фармацевтичної продукції, здатного конкурувати з провідними світовими гравцями та сприяти сталому розвитку національної економіки.

АНОТАЦІЯ

Литвинюк О. І. Удосконалення експортної діяльності підприємств України на світовому ринку фармацевтичної продукції.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2024 р.

Магістерська робота складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є експортна діяльність українських фармацевтичних підприємств.

У роботі розглянуто економічну сутність та особливості експорту фармацевтичної продукції; фактори, що впливають на експортну діяльність підприємств на світовому ринку фармацевтичної продукції; регулювання експортної діяльності підприємств на ринку фармацевтичної продукції та основні тенденції розвитку світового ринку фармацевтичної продукції.

Надано характеристику фармацевтичному ринку України. Проведено аналіз динаміки та структури експорту фармацевтичної продукції з України; здійснено оцінку потенціалу українських фармацевтичних підприємств для експорту.

Внесено рекомендації щодо корегування стратегії розвитку експорту фармацевтичної продукції та державної підтримки експорту. Запропоновано створення ефективної системи просування українських фармацевтичних препаратів на світових ринках.

Ключові слова: експортна діяльність, підприємство, фармацевтична продукція, міжнародна економіка, міжнародні економічні відносини.

ANNOTATION

Lytvynuk O. I. Improving the export activity of Ukrainian enterprises on the world market of pharmaceutical products.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations". - Odesa National University of Economics. - Odesa, 2024

The master's thesis consists of three sections. The object of the study is the export activity of Ukrainian pharmaceutical enterprises.

The paper considers the economic essence and features of the export of pharmaceutical products; factors influencing the export activity of enterprises in the world market of pharmaceutical products; regulation of the export activity of enterprises in the market of pharmaceutical products and the main trends in the development of the world market of pharmaceutical products.

The pharmaceutical market of Ukraine is characterized. The dynamics and structure of the export of pharmaceutical products from Ukraine are analyzed; the potential of Ukrainian pharmaceutical enterprises for export is assessed.

Recommendations are made regarding the adjustment of the strategy for the development of the export of pharmaceutical products and state support for exports. The creation of an effective system for the promotion of Ukrainian pharmaceuticals in world markets is proposed.

Keywords: export activity, enterprise, pharmaceutical products, international economy, international economic relations.